

Teybə Rauf qızı XƏLİLOVA

BDU- nun Psixologiya kafedrasının dissertantı

E-mail: xalilova.teyba@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0007-8053-3833>

GƏNCLƏRİN HÜQUQİ SOSİALLAŞMASININ GENDER ASPEKTLƏRİ

Xülasə

Məqalə gənclərin hüquqi sosiallaşmasının gender aspektlərinin tədqiqinə həsr olunmuş, onların hüquqi şüurun formalaşmasında əhəmiyyəti vurğulanmışdır. Ailə, təhsil, media və mədəniyyət kimi amillərin gənclərin gender normaları və hüquqi prinsipləri dərk etməsinə təsiri araşdırılır. Cəmiyyətdə kök salmış gender stereotiplərinin gənclərin hüquqi maarifləndirilməsində necə fərqliliklər yaratdığına, onların ictimai-siyasi həyatda iştirakına, hüquqi informasiya əldə etməsinə və hüquqlarının müdafiəsinə təsir göstərməsinə xüsusi diqqət yetirilir. Məqalənin məqsədi hüquqi sosiallaşmanın gender aspektləri ilə bağlı maneələri və imkanları müəyyən etmək və bu prosesdə gender balanssızlığının aradan qaldırılması yollarını təklif etməkdir. Məqalədə bu problemin həllinə beynəlxalq yanaşmalar, habelə sosial və mədəni mühitdəki dəyişikliklərin ənənəvi gender rollarının yenidən nəzərdən keçirilməsinə və transformasiyasına təsirinə xüsusi diqqət yetirilir.

Açar sözlər: sosiallaşma, gender, gənclər, hüquqi şüur

UOT: 159.99

DOI: <https://doi.org/10.54414/GSAW5453>

Giriş

Gənclərin hüquqi sosiallaşmasının gender aspektləri hüquqi şüurun formalaşmasının öyrənilməsində əsas mövzulardan biridir. Gender rollarının yenidən müəyyən edildiyi və bərabərlik məsələlərinin geniş müzakirə olunduğu müasir cəmiyyətdə hüquq sisteminin və sosial institutların gənclərin gender normaları və hüquqi prinsiplər haqqında təsəvvürlərinə necə təsir etdiyini başa düşmək vacibdir.

Gənclərdə hüquqi şüurun formalaşması bir çox amillərin, o cümlədən ailə, təhsil müəssisələri, media və mədəniyyətin təsiri altında baş verir. Cəmiyyətdə kök salmış gender stereotipləri çox vaxt bu prosesə təsir göstərir, oğlanlar və qızların hüquqi tərbiyəsində fərqlər yaradır. Bu da öz növbəsində onların ictimai-siyasi həyatda iştirakına, hüquqi informasiyaya çıxışına, hüquqlarının qavranılmasına və müdafiəsinə təsir göstərə bilər.

Bu məqalənin məqsədi gənclərin hüquqi sosiallaşması prosesində gender aspektlərinin necə əks olunduğunu, bununla bağlı hansı maneələrin və imkanların yarandığını araşdırmaq və hüquqi tərbiyədə gender disbalansının aradan qaldırılması yollarını təklif etməkdir. Bu problemin həllinə

beynəlxalq yanaşmaların təhlilinə, habelə sosial və mədəni dəyişikliklərin hüquqi kontekstdə gender rollarının transformasiyasına təsirinə xüsusi diqqət yetiriləcək.

Gender stereotipləri kişi və qadınların rolları, məsuliyyətləri və sosial funksiyalarındakı fərqlər haqqında sabit təsəvvürlərdir. Gender stereotipləri cəmiyyətdə kişilərə və qadınlara xas olan keyfiyyətlər və rollar haqqında davamlı və sadələşdirilmiş fikirlərdir. Bu stereotiplər mədəni, sosial və tarixi faktorlar əsasında formalaşır və insanlar arasında davranış, qavrayış və qarşılıqlı münasibətlərə mühüm təsir göstərir. Onlar sosial quruluşun mühüm hissəsidir, lakin eyni zamanda, onlar bərabərsizlik və məhdudiyyətlər mənbəyi ola bilər. Bu stereotiplər gənclərdə hüquqi şüurun formalaşmasına, hüquq normalarını qavramasına, həyata keçirilmə dərəcəsinə və başqalarının hüquqlarına münasibətinə təsir göstərir.

Mədəniyyət, təhsil və mediada kök salmış gender stereotipləri gənclərin hüquqi şüurunun formalaşmasına mühüm təsir göstərir. Onlar gənclərin öz hüquqları, vəzifələri və imkanlarına dair qavrayışını müəyyən edir, oğlanlar və qızlar arasında

hüquqi mövqelər və davranış fərqlərini formalaşdırır.

Oğlanlar çox vaxt müstəqillik, liderlik, hüquqlarını fəal şəkildə müdafiə etmək və ictimai həyatda iştiraka vurğu ilə böyüyürlər. Onların tərbiyəsi öz hüquqlarını, o cümlədən hüquqi mexanizmlər vasitəsilə həyata keçirməyin vacibliyini vurğulanır. Beləliklə, oğlanlar hüququ öz maraqlarını müdafiə etmək və münasibətləri həll etmək üçün bir vasitə kimi qəbul etməyə meyllidirlər.

Qızlar, əksinə, ənənəvi olaraq başqalarına qayğı göstərmək, sosial normalara və münasibətlərdə harmoniyaya riayət etmək ruhunda tərbiyə olunurlar. Bu, çox vaxt qızların hüquq tərbiyəsi ilə nəticələnir ki, öz hüquqlarını müdafiə etməkdənsə, qanuna əməl etməyə diqqət yetirsinlər. Oğlanlardan fərqli olaraq, qızlar hüquqi mexanizmlər vasitəsilə öz maraqlarını fəal şəkildə müdafiə etməyi daha az öyrənirlər. Tədqiqatlar göstərir ki, qızlar hüquq normalarını öz məqsədlərinə çatmaq üçün vasitə kimi deyil, məhdudiyyət kimi qəbul edirlər ki, bu da çox vaxt onların hüquqi fəallığını məhdudlaşdırır. Stereotiplər gənclərin hüquqi müdafiəni necə qəbul etmələrində də özünü göstərir. Patriarxal mədəniyyətdə böyüyən qızların, xüsusən də ayrı-seçkilik və ya zorakılıq məsələlərində, öz hüquqlarını müdafiə etmək ehtimalı az ola bilər. Oğlanlar isə hüquqi yardım almağın zəiflik əlaməti kimi qəbul edə bilər ki, bu da onların hüquqi müdafiə mexanizmlərinə çıxışını çətinləşdirir.

Gənclərdə hüquqi tərbiyə, hüquqi biliklər, bacarıqlar və dəyərlərin formalaşması prosesi, gender sosiallaşmasının xüsusiyyətləri ilə sıx əlaqəlidir. Tədqiqatlar göstərir ki, hüquqi tərbiyəyə yanaşmalar çox vaxt həm mədəni ənənələrə, həm də gender rolları ilə bağlı sosial gözləntilərə görə fərqlənir.

Bundan əlavə, gender stereotipləri sosial institutların qavranılmasında və onların əlçatanlığında özünü göstərə bilər. Məsələn, tədqiqat göstərir ki, qızlar iş yerində və ya təhsil mühitində öz hüquqlarını həyata keçirərkən daha çox ayrı-seçkiliyə məruz qalırlar ki, bu da hüquq sistemlərinə inamın azalmasına səbəb olur. Eyni zamanda, oğlanlar xüsusən də zorakılıq və ya ayrı-seçkiliyin qurbanı olduqda, hüquqi yardıma müraciət etmələrinə mane olan mədəni təzyiqlərlə üzləşə bilər. A. H. Eagly və R. W. Connell görə, qızlar və oğlanlar

hüquqi normaları sosial olaraq müəyyən edilmiş gender rolları prizmasından dərk edirlər. Məsələn, qızlar ənənəvi olaraq ailə öhdəlikləri və şəxsiyyətlərarası münasibətlərlə bağlı normalara, oğlanlar isə daha çox fərdi hüquqlara və ictimai fəaliyyətə diqqət yetirirlər. Bu, hüquqi şüurun formalaşmasına fərdi yanaşmanın vacibliyini vurğulayır [3,4].

Təhsil müəssisələri, media və ailə tez-tez gender stereotiplərini təkrarlayır və bu, hüquqi tərbiyə prosesinə təsir göstərir. Məsələn, Ridgeway. C. L. Və Correll. S. J. tərəfindən aparılan araşdırmalar göstərir ki, qızlara daha çox itaətkarlıq və qaydalara əməl etmək, oğlanlara isə liderlik və iddialılıq öyrədilir. Bu bölgü qanunun qavranılmasında və onun tətbiqi imkanlarında balanssızlığa səbəb ola bilər. Gender stereotipləri də peşə seçiminə təsir göstərir. Araşdırmalar göstərir ki, qızların hüquq və ya siyasət sahəsində karyera seçmə ehtimalı daha azdır, çünki bu sahələr tarixən kişi liderliyi ilə əlaqələndirilir. Bu da öz növbəsində onların hüquq normalarının yaradılmasında və həyata keçirilməsində iştirakını məhdudlaşdırır [10].

Gənclərin hüquqi şüurunun formalaşmasında ailə, məktəb və media kimi sosial institutlar əsas rol oynayır. Onlar yalnız hüquq normaları haqqında bilikləri çatdırmır, həm də gender rollarının qavranılmasına təsir edərək davranışın sərhədlərini təyin edirlər. Bu qurumların hər birinin hüquqi şüurda gender bərabərliyinin əldə edilməsini necə təşviq edə və ya ona mane ola biləcəyini nəzərə almaq vacibdir. Hər bir qurumun rolu yalnız öz sahəsi ilə məhdudlaşmır. Ailə, məktəb və media arasında sıx qarşılıqlı əlaqə mövcuddur.

Ailə hüquqlar, vəzifələr və sosial ədalət haqqında əsas təsəvvürləri formalaşdıran ilk sosial institutdur. Gender sosiallaşması nəzəriyyəsinə görə ailə uşağın gender rolları haqqında ilk fikirləri öyrəndiyi əsas institutdur. Bu fikirlər bilavasitə hüquq normalarının dərk edilməsi ilə bağlıdır. Kişi və qadının ənənəvi rollarının ciddi şəkildə ayrıldığı ailələrdə uşaqlar bu bərabərsizlikləri əks etdirən hüquqi münasibətləri daxililəşdirməyə meyllidirlər. Gender bərabərliyini dəstəkləyən ailələr uşaqlara cinsindən asılı olmayaraq hüquqların universallığını anlamağı öyrədirlər. Bu, ədalətə yönəlmiş hüquqi şüurun formalaşmasına töhfə verir. Övladlarını hüquqi məsələlərin müzakirəsinə cəlb edən valideynlər hüquq normalarının gender

baxımından balanslaşdırılmış qavranılmasına zəmin yaradır. Övladlarını bərabərlik prinsipləri əsasında böyüdən valideynlər hüquq normaları haqqında gender-neytral təsəvvürün formalaşmasına töhfə verirlər. Ailə mövcud sosial rolları gücləndirməklə cəmiyyətdə sabitləşdirici funksiyaya malikdir, ona görə də ailə münasibətləri hüquqi şüurda, xüsusən də ənənəvi cəmiyyətlərdə gender bərabərliyinin irəliləməsinə mane ola bilər. Ənənəvi gender rollarının üstünlük təşkil etdiyi ailələrdə qızlara tabeçilik və asılılıq öyrədilir ki, bu da onların özlərini bərabər hüquq subyektləri kimi qəbul etmələrini məhdudlaşdırır. Oğlanlara isə ailənin maddi təminatı kimi sahələrdə hökmranlıq və məsuliyyət ideyaları aşılanır.

Məktəb, insanın hüquq və vəzifələr haqqında ilk sistemli bilikləri aldığı ən vacib sosiallaşma institutudur. Bununla belə, məktəb stereotiplərin möhkəmləndiyi bir yer ola bilər, müəllimlər çox vaxt bilmədən oğlanları gələcək liderlər, qızları isə köməkçi və ya müşahidəçi adlandırırlar. Maarifləndirici materiallarda hüquq sahəsində uğurlu qadın nümunələri olmaya bilər ki, bu da qızların ictimai və hüquqi həyatda fəal iştirak etmək motivasiyasını azaldır. Qadın hüquqları və gender bərabərliyinə dair mövzuların, xüsusilə hüquq və sosial elmlərlə bağlı fənlər üzrə məktəb proqramına inteqrasiyası, qızların və oğlanların bərabər şəkildə iştirak edə biləcəyi məktəb debatları, rol oyunları və ya sınaq simulyasiyaları kimi dərslərdə tədbirlərin təşkili məktəbdə hüquqi şüurda gender bərabərliyini təşviq edir.

Televiziya, film, sosial media və video oyunlar da daxil olmaqla media gender rollarını aktiv şəkildə yayımlayır. Onlar ənənəvi anlayışları (məsələn, “qadınlar evdar qadın” və “kişilər çörək qazanan kimi”) gücləndirir və ya əksinə, daha çevik davranış modellərini təbliğ edir və gender bərabərliyi ideyalarının populyarlaşdırılmasında güclü rol oynaya bilər.

“Qadınların hiperseksualizasiyası” : Reklamlarda və şoularda qadınlar tez-tez şəxsiyyət kimi deyil, istək obyektı kimi təqdim edilir. Xüsusilə reklamlar və musiqi klipləri qadınların hiperseksual obrazlarını aktiv şəkildə yayır. Bu, qadınların dəyərini intellektual və ya şəxsi keyfiyyətlərdən çox fiziki cazibə ilə əlaqələndirən münasibətləri gücləndirir.

“Toksik maskulnlik” obrazı: Kişilərin aqressiv, dominant və emosional baxımdan soyuq olmağa təşviq edilməsi.

Tədqiqatlar göstərir ki, media gender bərabərliyini kəmiyyət və keyfiyyət baxımından artırmaqda davam edir. Qadınlar çox vaxt rolunu ailə sferası ilə məhdudlaşan passiv personajlar kimi təsvir edilir. Kişilər, əksinə, liderlər, alimlər, mühəndislər rollarında dominant kimi təqdim olunur, çox vaxt güclü, qətiyyətli və müstəqil görünür ki, bu da “toksik maskulnlik” haqqında stereotipləri gücləndirir. Onu da qeyd etmək lazımdır ki, bəzi media filmləri və serialları ənənəvi gender münasibətlərini bilərəkdən məhv edir. Qadınlar siyasətdə və ya biznesdə lider, kişilər baxıcı və qayğıkeş ata rolunda göstərilir.

Instagram, TikTok və YouTube kimi sosial platformalar gənclərin əlaqə saxlaması və məzunla məşğul olması üçün məkan yaradır. Sosial şəbəkələr xüsusilə qızlara güclü təsir edən, əlavə təzyiq yaradan gözəllik ideallarını təbliğ edir. Müəyyən xarici xüsusiyyətlərin və ya həyat tərzinin ideallaşdırılması gənclərdə, xüsusən də yeniyetmələrdə özünə inamsızlıq hissi yaradır. Sosial media çox vaxt feminizm və ayrı-seçkiliyə qarşı mübarizə kimi gender problemlərinin müzakirəsi üçün platforma rolunu oynayır. Q.Tard iddia edirdi ki, təqlid fərdlərin davranış, dəyərlər və normaları öyrəndiyi əsas mexanizmdir. Dəbin formalaşmasından tutmuş texnologiyanın yayılmasına qədər bütün sosial proseslər imitasiya ilə başlayır. Kütləvi informasiya vasitələri cəmiyyətdə mövcud olan normaları əks etdirir və onları kütləvi kommunikasiya vasitəsilə gücləndirir. Bu, media tərəfindən yayımlanan gender stereotiplərinin niyə bu qədər davamlı və dəyişdirilməsinin çətin olduğunu izah edir. Müasir media gənclərin kişi və qadın rollarını necə dərk etməsinə böyük təsir göstərir. Müsbət və mənfi təsir arasında tarazlığa nail olmaq üçün gənclərdə tənqidi təfəkkürün inkişafı lazımdır, gənclərə informasiyaya tənqidi yanaşmağı, müasir dəyərləri təbliğ etməyi və zərərli məzmunu məhdudlaşdırmağı öyrətmək vacibdir.

Mədəni və etnik xüsusiyyətlər hüquqi sosiallaşmanın gender aspektlərinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir göstərir, çünki onlar genderlə əlaqəli gözləntiləri və rolları müəyyən edən normaları, dəyərləri və ideyaları formalaşdırır. Bu aspektlər qanunların qavranılmasına, şərhinə və uyğunluğuna, habelə

hüquqi kontekstdə kişi və qadınların davranışlarına təsir göstərir. Hər bir mədəniyyətdə kişi və qadınların cəmiyyətdə necə qəbul edildiyinə təsir edən müəyyən gender stereotipləri və normaları vardır. Patriarxal cəmiyyətlər çox vaxt ənənəvi rollar tətbiq edirlər: kişilər dominant mövqeləri tutur, qadınlar isə ailənin qayğıkeşi hesab olunurlar. Bu, qadınların təhsil, iş və ya siyasi iştirakda hüquqlarının məhdudlaşdırılmasına səbəb ola bilər. Patriarxal cəmiyyətlərdə ictimai sahə ilə bağlı hüquqi təhsil (siyasət və ya insan hüquqları işi kimi) kişilərə yönəldilmişdir. Qadınlar isə əksinə, ailə hüququ, ev təsərrüfatlarının idarə edilməsi və uşaq tərbiyəsi məsələləri ilə məhdudlaşaraq minimal biliklərə yiyələnirdilər. Bu tarixi irs, müasir hüquqi tərbiyə yanaşmalarına hələ də təsir göstərir.

Etnik qruplar müasir hüquq normalarını dəstəkləyən və ya ziddiyyət təşkil edən özünəməxsus ənənələrini qoruyub saxlayırlar. Məsələn, nikahla bağlı adətlər qanunvericiliklə ziddiyyət təşkil edə bilər. Müxtəlif mədəniyyətlərdə iqtisadi və təhsil vəziyyəti hüquqi sosiallaşmaya da təsir göstərir. Bəzi mədəniyyətlərdə qadınların təhsil almaq imkanı daha azdır ki, bu da onların hüquqi savadını və hüquqlarını müdafiə etmək imkanlarını məhdudlaşdırır. Qadınların iqtisadi cəhətdən kişilərdən asılı olduğu cəmiyyətlərdə onların hüquqlarını müdafiə etmək və ya hüquqi müdafiəyə müraciət etmək ehtimalı az ola bilər. Tədqiqatlar göstərir ki, təhsil səviyyəsi ənənəvi gender stereotiplərinin rədd edilməsi ilə əlaqələndirilir: təhsil səviyyəsi yüksək olan valideynlər rolları "kişi" və "qadın" olaraq ayırmaq ehtimalı azdır. Onlar cinsindən asılı olmayaraq uşaqlarda bacarıq və maraqların inkişafını daha çox həvəsləndirirlər, məsələn, qızları riyaziyyat və elm öyrənməyə, oğlanları isə empatiya göstərməyə həvəsləndirirlər. Daha yüksək təhsil səviyyəsinə malik valideynlər öz hüquq və vəzifələri, habelə qanunla təsbit olunmuş gender bərabərliyi haqqında daha çox məlumatlı olurlar. Onlar gender bərabərliyinə qarşı daha mütərəqqi münasibəti öz uşaqlarına ötürmək ehtimalı daha yüksəkdir.

Qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin bütün formalarının ləğvi haqqında Konvensiya (CEDAW) kimi beynəlxalq sənədlər gənclərin gender sosiallaşması prosesində mühüm rol oynayır. Bu sənədlər gender bərabərliyi və insan hüquqları ilə bağlı olanlar da daxil olmaqla sosial normaların və

mövqelərin, dəyişdirilməsi üçün əsas rolunu oynayır.

1979-cu ildə qəbul edilmiş CEDAW Konvensiyası iştirakçı dövlətlərdən qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyi aradan qaldırmaq və onların bərabər hüquqlarını təmin etmək üçün tədbirlər görməyi tələb edir. Bu prinsiplər ölkələrin qanunvericiliklərində öz əksini tapıb və bu da öz növbəsində təhsil və hüquq sistemlərinə təsir göstərir. CEDAW imzaladıqdan sonra dövlətlər qadınlara qarşı ayrı-seçkiliyin aradan qaldırılmasına və onların hüquqlarının təmin edilməsinə yönəlmiş qanunvericilik islahatları aparmağa borcludurlar. Bu, gənclərin hüquqi şüurunun formalaşması üçün kişilər və qadınlar arasında bərabər hüquqların əsasına çevrildiyi hüquqi sahənin yaradılmasına töhfə verir. Beynəlxalq sənədlərin təsiri gender bərabərliyi sahəsində hüquq və vəzifələri izah etməyə yönəlmiş təhsil proqramları və məlumat kampaniyaları vasitəsilə gənclərə şamil edilir. CEDAW-ın ən mühüm aspektlərindən biri dövlətlərin təhsil sistemində gender stereotiplərinin aradan qaldırılması tələbidir. Bu, gənclərə öz təsirini göstərir, onlara kişi və qadının cəmiyyətdəki rolu haqqında daha balanslı təsəvvür yaradır.

CEDAW kimi beynəlxalq sənədlər gənclərin münasibət və inanclarına təsir edərək sosial-mədəni mühitin dəyişdirilməsinə töhfə verir. Bu dəyişikliklər həm institusional islahatlar səviyyəsində, həm də daha geniş mədəniyyət və media kanalları vasitəsilə baş verir. Hüquq təhsili çərçivəsində gənclər insan hüquqlarının müdafiəsi üzrə beynəlxalq standartlarla tanış olurlar ki, bu da onlarda başqalarının hüquqlarına hörmət və gender bərabərliyinin vacibliyini dərk etməyə kömək edir. Bu sənədlər gender stereotiplərinin aradan qaldırılmasına, hüquqi və təhsil sistemlərinin dəyişdirilməsinə və insan hüquqları prinsiplərinin daha dərindən dərk edilməsinə kömək edir, gənclərin gender sosiallaşmasında, onların cinsindən asılı olmayaraq hamı üçün bərabər hüquqlar və imkanlar anlayışının formalaşmasında mühüm rol oynayır.

Nəticə

Gənclərin hüquqi sosiallaşmasının gender aspektləri müasir cəmiyyət kontekstində hüquqi şüurun formalaşması üçün əsasdır. Gənclər sosiallaşma mərhələsində təkcə vətəndaş hüquq və vəzifələri ilə bağlı norma və qaydaları deyil, həm

də kişilər və qadınlar üçün hüquq və imkanların qavranılmasını böyük ölçüdə müəyyən edən gender stereotiplərini də öyrənirlər. Bu stereotiplərdən irəli gələn gender ayrı-seçkiliyi və bərabərsizlik problemləri hüquqi sosiallaşmaya bilavasitə təsir edir, gənclərin həyatın müxtəlif sahələrində, o cümlədən təhsildə, işdə, siyasi proseslərdə bərabər imkanlardan istifadə imkanlarını məhdudlaşdırır.

Tədqiqat göstərdi ki, gənclərin hüquqi sosiallaşmasında gender balanssızlığının uğurla aradan qaldırılması kompleks yanaşma tələb edir. Tənqidi düşüncə bacarıqlarının inkişafına yönəlmiş təhsil təşəbbüsləri də bu prosesdə mühüm rol oynayır, gənclərin gender bərabərliyi və hüquq sistemi məsələlərinə daha şüurlu yanaşmasına şərait yaradır.

Hüquqi sosiallaşma ilə sıx bağlı olan gender sosiallaşması gənclərdə cinsindən asılı olmayaraq hər bir insanın hüquq və azadlıqlarının vacibliyi haqqında şüurun formalaşmasına kömək edir, cəmiyyətdə bərabərlik mövqeyini möhkəmləndirir. Bərabər hüquq və imkanların dəstəklənməsi, gender stereotiplərinin aradan qaldırılması və ayrı-seçkiliyə qarşı mübarizə gənclərin şəxsi inkişafını təmin etməklə yanaşı, bütövlükdə cəmiyyətin sosial-hüquqi iqliminə də müsbət təsir göstərəcək.

Beləliklə, gender bərabərliyi və hüquqi maarifləndirmə ideyalarını səmərəli şəkildə təbliğ etmək üçün gənclər arasında gender ayrı-seçkiliyinə tənqidi münasibətin formalaşdırılmasına və bərabərlik dəyərinin gücləndirilməsinə yönəlmiş metodların təhsil sistemində və sosial təcrübələrə tətbiqi üzrə işi davam etdirmək lazımdır.

ƏDƏBİYYAT SIYAHISI

1. Bendas T.V. Gendernaya psixologiya. SPb., 2006. S. 10.
2. Bern Sh. Gendernaya psixologiya. M., 2004. S. 206.
3. Connell R.W. Pearse, R. Gender : In World Perspective, Third edition.; Polity Press: Cambridge, UK, 2015.

4. Eagly, A. H. "Sex Differences in Social Behavior: A Social Role Interpretation. 1987
5. İl'in E.P. Pol i gender. SPb., 2010. S. 106.
6. Klëtsina I.S. Gendernaya psixologiya. 2-e izd. SPb.: Piter, 2009. — 496 s
7. Klëtsina I.S. Gendernaya sotsializatsiya. SPb., 1998. S. 42.
8. Lorber Dzh. Pol kak sotsial'naya kategoriya // Thesis. – 1994. – Vyp. 6. – S. 127–136.
9. Merenkov A.V. Sotsiologicheskie stereotipy. Ekaterinburg, 2001. S. 30.
10. Ridgeway, C. L., & Correll, S. J. (2004). "Unpacking the Gender System: A Theoretical Perspective on Gender Beliefs and Social Relations.
11. Shakirova S.V. Tolkovaniya gendera // Pol zhenshchiny: Sbornik statei po gendernym issledovaniyam. – Almaty: Tsentr gendernykh issledovaniy, 2000. – S. 15–26.
12. Shishlova E.E. Gender kak innovatsionnyy nauchnyy i filosofskiy diskurs // Vestnik MGIMO-Universiteta. 2013. No 1. S. 148.
13. Skott Dzh. Gender: poleznaya kategoriya istoricheskogo analiza // Gendernye issledovaniya. – 2000. – No 5. – S. 142–171.
14. Uest K., Zimmerman D. Sozdanie gendera // Khrestomatiya feministicheskikh tekstov: perevody / pod red. E. Zdravomyslovoi, A. Temkinoi. – SPb.: Izd-vo «Dmitrii Bulanin», 2000. – S. 193–219.
15. West, C.; Zimmerman, D. H. Doing Gender. *Gender and Society* 1987, 1 (2), 125–151.
16. <https://www.unwomen.org/sites/default/files/Headquarters/Attachments/Sections/Library/Publications/2020/Gender-equality-Womens-rights-in-review-ru.pdf>
17. <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2024-05/ed-annual-report-2024-ru.pdf>
18. https://www.gla.ac.uk/0t4/crcees/files/summerschool/readings/WestZimmerman_1987_DoingGender.pdf

Teyba Rauf KHALILOVA

Phd student, Department of Psychology Baku State University
E-mail: xalilova.teyba@gmail.com

Gender Aspects of Legal Socialization of Youth

Summary

The article focuses on studying the gender aspects of legal socialization among youth, emphasizing their significance in shaping legal consciousness. It examines the influence of factors such as family, education, media, and culture on young people's perception of gender norms and legal principles. Special attention is given to how entrenched gender stereotypes in society create differences in the legal education of young men and women, affecting their participation in social and political life, access to legal information, and protection of their rights.

The aim of the article is to identify barriers and opportunities related to gender aspects of legal socialization and propose ways to overcome gender imbalances in this process. The study analyzes international approaches to addressing this issue, as well as the role of social and cultural changes in transforming gender roles within the legal context.

Keywords: socialization, gender, youth, legal consciousness

Тейба Рауф кызы ХАЛИЛОВА

диссертант кафедры психологии
Бакинского Государственного Университета
E-mail: xalilova.teyba@gmail.com

Гендерные аспекты правовой социализации молодежи

Резюме

Статья посвящена исследованию гендерных аспектов правовой социализации молодежи, подчеркивая их значимость в формировании правового сознания. Рассматривается влияние таких факторов, как семья, образование, медиа и культура, на восприятие молодежью гендерных норм и правовых принципов. Особое внимание уделяется тому, как укорененные в обществе гендерные стереотипы создают различия в правовом воспитании юношей и девушек, влияя на их участие в общественной и политической жизни, доступ к юридической информации и защите своих прав.

Цель статьи – выявить барьеры и возможности, связанные с гендерными аспектами правовой социализации, и предложить пути преодоления гендерного дисбаланса в этом процессе. В работе анализируются международные подходы к решению данной проблемы, а также роль социальных и культурных изменений в трансформации гендерных ролей в правовом контексте.

Ключевые слова: социализация, гендер, молодежь, правосознание

Daxil olub: 30.11.2024